

- <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&type=all&tag=nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 27.05.2026).
3. Державний стандарт початкової освіти. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 28.05.2026).
 4. Державний стандарт базової середньої освіти. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavni-standarti-povnoyi-zagalnoi-serednoi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 28.05.2026).
 5. Про затвердження типової освітньої програми для 5–10 (11) класів спеціальних закладів середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами : наказ МОН України від 07.12.2021 № 1317 URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/85197/ (дата звернення: 28.05.2026).
 6. Комплект модельних навчальних програм для спеціальних закладів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірного та тяжкого ступеня : авт.: Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Трикоз С. В., Сухіна І. В., Мякушко О. І., Бобренко І. В. та ін. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732307/1/%2B%D0%90%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%.pdf> (дата звернення: 29.05.2026).
 7. Бондаренко Ю. А., Воротинцева О. О. Мережева форма здобуття освіти як модель реалізації індивідуальної освітньої траєкторії для дитини з порушеннями інтелектуального розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : наук. журнал. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. № 7 (101). С. 286–297. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2020.07/286-297> (дата звернення: 29.05.2026).
 8. Чеботарьова О.В. Методичні основи корекційного навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку: технології : практич. посіб. Київ : Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 186 с.
 9. Чеботарьова О.В. Теорія та практика трудового навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах Нової української школи : монографія. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 250 с.

Ганна ТКАЧЕНКО,

завідувач бібліотеки Донецького ОблІППО

ПЕРСОНАЛІЗОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЧИТАННЯ: НОВІ ІНСТРУМЕНТИ (для бібліотекарів закладів освіти)

В епоху, коли інформаційні технології охоплюють усі сфери життя, саме читання залишається важливим інструментом розвитку особистості, формування критичного мислення та культурного збагачення. Проте стрімкий розвиток цифрових технологій, соціальних мереж, мультимедійного контенту та штучного інтелекту змінює читацькі звички. У цих умовах особливого значення набуває персоналізований підхід до популяризації читання, який передбачає врахування індивідуальних інтересів, віку, потреб, емоційного стану, рівня читацької підготовки та мотивації кожного користувача бібліотеки.

Розроблення в Україні Стратегії розвитку читання на 2023–2032 роки «Читання як життєва стратегія» є потребою кардинально змінити підходи до промоції читання, що має стати свідомо обраною формою дозвілля, освітньою практикою та способом самоосвіти українців. За останнє десятиліття показники споживання інформації невпинно зростають, але соціальним мережам та іншим онлайн-ресурсам приділяється дедалі більше уваги [4].

У 2025 році набули чинності професійні стандарти «Бібліотекар» (Наказ Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти від 10 березня 2025 року № 17) та «Фахівець з бібліотечної справи» (Наказ Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти від 22 серпня 2025 року № 40), які відкривають нову сторінку в розумінні ролі працівника бібліотеки. Діяльність сучасного бібліотекаря закладу освіти більше не обмежена традиційними функціями з обліку та видачі книжок – він стає інформаційним медіатором, педагогічним партнером, психологом, фасилітатором, тьютором, контент-менеджером, промпт-інженером, провідником персоналізованого навчального та інформаційного середовища, що адаптує ресурси, сервіси й форми взаємодії до індивідуальних потреб, інтересів і освітніх запитів кожного користувача [2; 3].

За словами українського вченого О.С. Онищенко, бібліотечний сервіс дедалі більше зосереджується навколо задоволення індивідуальних інформаційних потреб читачів. Це – вірний шлях розвитку масового інтересу до бібліотеки. Справа в тому, що цифровізація, будучи глобальним явищем, що захоплює всі континенти, країни, народи і верстви населення, одночасно відкриває також щонайширші

можливості задоволення найрізноманітніших індивідуальних (виробничих, побутових, культурних, інформаційних) запитів. Індивідуалізація – органічний наслідок цифровізації життя [1].

Одним із ключових напрямів розвитку сучасної бібліотеки є персоналізація бібліотечних послуг, що в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та зростання обсягів інформації є необхідним елементом бібліотечної діяльності.

Персоналізований підхід – це система методів і форм роботи, орієнтованих на конкретного читача або групу читачів із подібними інтересами. Основною метою такого підходу є створення комфортного читацького середовища, у якому людина отримує не лише доступ до літератури, а й індивідуальні рекомендації, підтримку та мотивацію [5].

Саме використання персоналізованого підходу до кожного користувача дає змогу підвищити рівень зацікавленості читанням, покращити комунікацію, зробити бібліотечний простір більш доступним і сучасним.

Головними принципами персоналізації є:

- орієнтація на інтереси читача;
- урахування вікових та психологічних особливостей;
- індивідуальний добір літератури;
- інтерактивність і зворотний зв'язок;
- використання сучасних цифрових технологій [5].

Актуальності це питання набуває для бібліотек закладів освіти Донецчини, які працюють в умовах постійних викликів та змін. Дуже часто їх користувачі потребують емоційної підтримки, мотивації та позитивних прикладів. Бібліотекар має не лише рекомендувати книгу, а й допомагати користувачу знайти саме той твір, який буде для нього актуальним і корисним у певний період життя. Тому сучасна бібліотека закладу освіти стає безпечним простором спілкування, розвитку та психологічного комфорту.

Традиційні форми популяризації книги не завжди забезпечують очікуваний результат, адже користувачі нового покоління потребують нових підходів, інтерактивності та індивідуалізації бібліотечного обслуговування. Формування стійкого інтересу до читання потребує пошуку ефективних інструментів для створення персоналізованих рекомендацій у різних форматах.

Соціальні мережі й технології штучного інтелекту відкривають нові можливості для бібліотечного обслуговування, популяризації читання, створення цікавого цифрового контенту. Вони є не лише каналом інформування, а й ефективним інструментом взаємодії з користувачами. Сторінки бібліотек у фейсбуці, інстаграмі, тіктоці, ютубі або телеграмі допомагають оперативно повідомляти про нові надходження літератури, організовувати онлайн-заходи, віртуальні виставки, літературні марафони, інтерактивні опитування, презентації книжок і творчі зустрічі. Особливо актуальним це стало в умовах дистанційного та змішаного навчання, коли бібліотека закладу освіти повинна залишатися доступною для користувачів незалежно від їхнього місця перебування.

Крім того, соціальні мережі стають ще й майданчиком, для гуртування професійної спільноти, платформою для обміну досвідом та співпраці. Прикладами є групи [«Бібліотечному фахівцю»](#), [«Шкільні бібліотеки України»](#), [«Шкільні бібліотеки Донецчини»](#), [«Бібліопланета. Шкільні бібліотеки»](#), [«Тільки жвавi бібліотекарі»](#).

Роль соціальних мереж у діяльності бібліотек важко переоцінити, адже вони створюють простір для популяризації читання, залучення молодшої аудиторії та забезпечення довготривалих зв'язків з користувачами бібліотеки та колегами. Учасники спільнот діляться сценаріями заходів, книжковими виставками, матеріалами проведених конкурсів та практичними порадами для роботи з читачами. Такі спільноти допомагають бібліотекарям залишатися в курсі професійних новин і підтримувати комунікацію навіть у складних умовах дистанційної роботи.

Використання соціальних мереж у бібліотечній діяльності сприяє формуванню позитивного іміджу бібліотеки та підвищує рівень читацької активності. Водночас ефективність такої роботи значною мірою залежить від здатності бібліотекаря створювати якісний, актуальний і персоналізований контент. Саме тому важливими стають навички цифрової грамотності, копірайтингу, інтернет-лінгвістики, промо, візуалізації інформації, роботи з онлайн-сервісами та медіаресурсами. Завдяки інтерактивності користувачі не лише отримують інформацію, а й стають активними учасниками читацького процесу: залишають відгуки, діляться рекомендаціями, беруть участь у флешмобах та онлайн-дискусіях.

Соціальні мережі, які можна використовувати в роботі:

Instagram – це одна з найефективніших платформ для візуального просування книг. Популярними є: книжкові фото, короткі відео Reels, добірки літератури, книжкові марафони, естетичний контент про читання тощо. У цій мережі активно діє окремий напрям «Bookstagram», де користувачі створюють тематичні книжкові блоги.

У тіктоці виникла спільнота «BookTok», її контент – короткі емоційні відео з рекомендаціями, що здатні зробити книгу популярною за кілька днів.

Facebook використовують для створення книжкових клубів, проведення онлайн-заходів, анонсування презентацій, комунікації бібліотек із читачами та авторами, реклами проведених заходів, просування бібліотечного бренду тощо.

Для оглядів книг, інтерв'ю з авторами, літературних лекцій, буктрейлерів використовується мережа «BookTube». Мільйони користувачів щодня дивляться відео, ставлять уподобайки, коментують, спілкуються в коментарях, підписуються один на одного та діляться контентом.

Використання соціальних мереж у діяльності бібліотек закладів освіти забезпечує швидкий зворотний зв'язок із користувачами, дає змогу вивчати читацькі інтереси через аналіз реакцій і коментарів, створювати персоналізований контент, популяризувати книгу та читання. Особливо ефективними є інтерактивні форми роботи:

- онлайн-акції та флешмоби;
- презентації книг, що викликають емоційний інтерес і привертають увагу до літератури;
- книжкові блоги та рецензії блогерів, які впливають на читацькі вподобання, особливо серед підлітків і молоді;
- прямі ефіри зустрічей з письменниками, обговорення книг, бук-тестинг та літературні слеми;
- літературні вікторини, віртуальні подорожі, квести та бібліо-хайпи;
- вебінари з медіаграмотності та цифрової безпеки.

Бібліотекарі закладів освіти Донецчини не залишаються осторонь та підтримують інновації, упроваджують можливості популяризації читання через соціальні мережі й використання штучного інтелекту у своїй роботі.

Прикладом використання соціальних мереж став відеопроєкт [«Іллінівський казковий світ»](#), що спрямований на популяризацію читання серед дітей. Ідея проєкту – формувати в дітей бажання читати, розвивати їхнє мовлення, уяву, емоційну культуру, застосовуючи створені педагогами відеоролики з читанням казок. Проєкт сприяв заохоченню дітей до читання, формуванню позитивного іміджу закладу освіти як сучасного, креативного й відкритого до інновацій простору, підвищенню впізнаваності шкільної бібліотеки в онлайн-просторі через використання логотипа Illinivka Infobook та офіційного бренду закладу освіти у вигляді стилізованого Совенятка.

Проєкт «Бібліотека в кишені» тільки починає розвиватися і популяризує книгу серед дітей через сучасний візуальний контент в Instagram, що поєднує читання, культуру й інтерактивність. Переосмислення через сучасну культуру та візуальний стиль образів українських письменників дає юному читачеві розуміння, що їхні ідеї, творчість і погляди залишаються актуальними й сьогодні. Такий формат допомагає по-новому зацікавити молодь українською літературою та зробити класиків ближчими до сучасного читача (Instagram сторінка [«Читай разом»](#)).

Зазначені проєкти персоналізують інформацію через стрічку новин і сприяють мотивації до читання, створюють позитивний імідж бібліотеки та залучають користувачів через сучасні формати контенту. Тож соціальні мережі суттєво змінюють способи популяризації книги. Вони допомагають зробити читання модним, доступним і соціально значущим.

Штучний інтелект відкриває перед бібліотеками закладів освіти нові можливості для автоматизації та оптимізації процесів. Він допомагає бібліотекарю створювати персоналізовані рекомендації для читачів, візуальні матеріали та відеоконтент, генерувати тексти для соціальних мереж, анотації до книжок, сценарії заходів, презентації, інтерактивні завдання.

Яскравим прикладом використання штучного інтелекту в роботі бібліотекарів закладів освіти регіону стало створення за допомогою нейромереж мінібібліотечки персоналізованих книжок [«Мінібібліотечка нейрокнижок про українську мову»](#). Ідея щодо реалізації цієї ініціативи виникла в межах Всеукраїнського місячника шкільних бібліотек. Найкращі матеріали мінібібліотечки було представлено на Форумі освітніх інновацій у доповіді [«Технології та персоналізований сторітелінг: нові підходи до читання»](#). Створення інтерактивних електронних видань поєднало читацькі інтереси з цифровою творчістю та стало ефективним інструментом промоції читання в бібліотеці закладу освіти.

Такий формат співпраці з користувачами бібліотеки є ефективним інструментом розвитку творчих здібностей, цифрової грамотності й читацької активності учнів.

Використання генеративних сервісів відкриває широкі можливості щодо розробки різних матеріалів: створення персоналізованих рекомендацій для читачів, підбір джерел за заданими критеріями, генерування текстів, анотацій, буктрейлерів, зображень і відео для візуального супроводу заходів, формування читацьких списків, оформлення презентацій, інтерактивних виставок та рекламних матеріалів для популяризації бібліотечних заходів тощо.

У пошуках потрібної літератури, відповідей на типові запитання, у формуванні тематичних списків читання відповідно до віку, інтересів чи навчальних потреб учнів можна використовувати чат-боти, що забезпечують цілодобову підтримку та надають автоматизовані рекомендації всім користувачам бібліотеки.

Водночас використання штучного інтелекту в бібліотечній діяльності потребує дотримання принципів академічної доброчесності (відповідно до Закону України «Про академічну доброчесність», який набрав чинності 1 лютого 2026 року), інформаційної безпеки та етичного використання цифрових ресурсів. Тому бібліотекар закладу освіти має не лише опановувати сучасні цифрові інструменти, а й формувати в учнів критичне мислення, навички перевірки інформації, відповідального використання контенту й безпечної поведінки в цифровому середовищі.

Сучасний бібліотекар закладу освіти дедалі частіше виконує роль медіатора між інформацією та користувачем. Професійний розвиток бібліотечних працівників сьогодні передбачає систематичне вдосконалення цифрової компетентності, опанування технологій штучного інтелекту та сучасних методів комунікації в соціальних мережах.

Отже, використання персоналізованого підходу до популяризації читання сприяє більш ефективній взаємодії з користувачами, а новітні цифрові інструменти дають змогу бібліотекам не лише оперативно поширювати інформацію, а й створювати інтерактивний простір для комунікації. Саме інтеграція соціальних мереж, технологій штучного інтелекту як сучасних інструментів цифрової промоції в діяльність бібліотек закладів освіти є перспективним напрямом розвитку бібліотечної справи та важливою складовою формування цифрового освітнього середовища.

Пропонуємо бібліотекарям закладів ЗЗСО, ПО, ПТО у 2026–2027 навчальному році:

- реалізовувати систему заходів із формування читацької грамотності та культури читання відповідно до завдань Стратегії розвитку читання на 2023–2032 роки;
- упроваджувати персоналізовані підходи до промоції читання, зважаючи на вікові особливості, читацькі інтереси, освітні потреби користувачів бібліотеки й дистанційний формат навчання;
- удосконалювати професійну та цифрову компетентності через формальну і неформальну освіту, опановуючи нові інструменти комунікації з користувачами;
- активно використовувати можливості соціальних мереж, електронних ресурсів і технологій штучного інтелекту для популяризації книги та залучення молоді до читання.

Список використаних джерел

1. Онищенко О. С. Бібліотеки в цифровому середовищі: курс на індивідуальний інтегрований сервіс. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL : https://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/all_files/201910_artilces_field_dopmat_files/conf_onychenko_2019.pdf (дата перегляду: 27.05.26).
2. Професійний стандарт «Бібліотекар» / Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти. [Чинний від 2025-03-20]. URL : <https://drive.google.com/file/d/1lyHZ6SKAr1F-Q9TtSacb431iPJmU6xw5/view> (дата перегляду: 08.06.26).
3. Професійний стандарт «Фахівець з бібліотечної справи» / Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти. [Чинний від 2025-09-08]. URL : https://drive.google.com/file/d/1uZdZBX_q1BOYOCUEeal3BCe1LS_k_2e_/view (дата перегляду: 15.06.26).
4. Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» та затвердження операційного плану її реалізації на 2023–2025 роки : Розпорядження від 3 березня 2023 р. № 190-р. Кабінет Міністрів України. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-strategii-rozvytku-chytannia-na-period-do-2032-roku-chytannia-iak-zhyttieva-s190-30323> (дата перегляду: 27.05.26).
5. Chat GPT : [модель ШІ]. URL : <https://chatgpt.com> (дата перегляду: 27.05.26).